

محمد نظرپور

در محضر توپخانه

خودشهرنگاری در مطالعه فضاهای شهری

انتشارات تیسرا

به نام خالق پیدا و پنهان
که پیدا و نهان داند به یک سان

سرشناسه	طریقه محمد، ۱۳۶۹ -
عنوان و نام پدیدآور	در محضر سه پیکر: خودشهرنگاری در مطالعه فضاهای شهری / نویسنده: محمد ظریور
مشخصات نشر	تهران: تیس، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	۱۲۸ ص.
فروست	انتشارات تیس؛ شماره ۶۲، کتاب: شار؛ ۲۴.
شابک	۱۴۹۰۰۰ ریال؛ ۱-8942-35-۱-۹7۵
وضعیت فهرست‌نویسی	فیپا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۱۲۷.
موضوع	شهرسازی - ایران - تهران - جنبه‌های انسان‌شناختی.
موضوع	C. v. Planning - Anthropological Aspects - Iran - Tehran
موضوع	فضاهای عمومی - ایران - تهران - جنبه‌های اجتماعی.
موضوع	Public Spaces - Iran - Tehran - Social Aspects
موضوع	میدان توپخانه (تهران).
موضوع	Tupkhaneh Square (Tehran, Iran)
رده‌بندی کنگره	پ ۱۳۹۷ ت ۹۲ الف / ۱۶۹ HT
رده‌بندی دیویی	۳۰۷/۱۲۱۶۰۹۵۵۱۲۲
شماره کتابشناسی ملی	۵۰۲۹۷۴۴

در محضر توپخانه؛ خودشه‌رن‌نگاری د... فضاهاى شهري

نویسنده: محمد نظرپور

مدیر تولید: فاطمه شهبازی

چاپ یکم: بهار ۱۳۹۷

شماره نشر: ۲۶۲

ویراستار: معصومه موسوی

صفحه‌آرا: سپیده امری

لیتوگرافی: البرز نوین، چاپ: عطا، صحافی: ساغر مهر

ناظر فنی چاپ: سعید صادقی

تعداد: ۵۵۰ نسخه

قیمت: ۱۴۹۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۹۴۲-۳۵-۱

پیشگفتار.....	۱۳
بخش یکم.....	۱۵
خروج از آتلیه، پیش به سری شهر.....	۱۷
جایگاه مطالعات شهری در طراحی شهری.....	۱۷
از فهم در شهر، به فهم از شهر.....	۲۳
جایگاه روش‌شناسی کیفی در طراحی شهری.....	۲۳
«تفسیر واقعیت» آنچه روش‌شناسی کیفی به دنبال آن است.....	۲۶
از مردم‌نگاری تا شهرنگاری.....	۳۰
آنچه مردم‌نگاری به ما می‌آموزد.....	۳۰
«صدای دیگری» و آنچه اتنوگرافی (مردم‌نگاری) به دنبال آن است.....	۳۱
«من به مثابه دیگری» و آنچه اتنوگرافی (خودمردم‌نگاری) به دنبال آن است.....	۳۴
از جاری شدن خود در شهر تا جاری شدن شهر در خود.....	۴۰
خودشهرنگاری در طراحی شهری.....	۴۰
«شهرنگاری» و خروج ما از آتلیه‌ها.....	۴۵
خودشهرنگاری.....	۴۹
جاری شدن طراح در شهر و شهر در طراح.....	۴۹
فهم فضاهای شهر؛ یان گل و فراتر از آن.....	۵۲
پرسه‌زنی؛ شرط لازم خودشهرنگاری.....	۵۶
بخش دوم.....	۶۱
تهران؛ شهر کوتاه‌مدت.....	۶۳

- توپخانه، مدرنیته آمد خوش آمد ۶۷
- توپخانه؛ راز و رمز توپ و مدرنیته ایرانی ۷۳
- توپخانه، صحنه نمایش جمعی ۷۶
- توپخانه، به مهمان پذیر فردوسی خوش آمدید ۸۰
- توپخانه، روایت گم‌شدگی ۸۳
- توپخانه، مرکز پرگار و سکوی پرتاب ۸۹
- ایستگاه امام خمینی (ره)، مسافرینی که قصد ادامه مسیر به سمت ۹۶
- توپخانه، پشت شهرداری و پرسه‌زنی ۱۰۲
- توپخانه، دست‌فروشان، فضا و بقایشان ۱۰۷
- توپخانه، بایه هیولایت مستدام ۱۱۱
- توپخانه، مکان‌های تاریخی ۱۱۵
- توپخانه، میانه است آروست ۱۱۹
- توپخانه، شهر شبانه کو؟ ۱۲۳
- کتابنامه ۱۲۷

آنچه شهر را به واقع شهر می‌کند، تولید اجتماعی آن است. جایی که شهر به مدد مردمانش و ریسمان‌هایی به باسهر می‌سازند، تولید و بازتولید می‌شود؛ همان‌گونه که ما شهرمان را شکل می‌دهیم، شهر ما و زندگی‌مان را معنادار می‌کند. وابستگی‌مان به شهر، دل‌تنگی‌مان به آن را می‌سازد، آنگاه به مدد ریسمان‌هایی که در شهر ساخته‌ایم، به آن تنگ می‌زنیم. در این میان شهرسازی و طراحی شهری زمانی می‌توانند مفید باشند که ما را در فرآیند ریسمان‌سازیمان در شهر یاری کنند. با این حال شهرسازی آکادمیک در ایران بیش‌تر به پاره‌شدن آن‌ها اقدام کرده است.

مهم‌ترین دلیل ناتوانی شهرسازان ما، نداشتن درک و فهم واقعیت شهری است. ما با حبس خود در آتلیه‌ها، خود را از شهر محروم کردیم. نیایی خودساخته در آتلیه‌ها که به خیال خودمان در آنجا کارخانه شهرسازی می‌سازیم، کرده‌ایم. این کتاب نگاهی است، انتقادی به بخشی از جریان آکادمیک شهرسازی ایران و کوششی است تا آموزش شهرسازی را بیش از پیش به فهم و درک واقعیت شهری نزدیک کند. نگاهی است، انتقادی به خود تا به از خودبیگانگی طراح شهر پایان دهد. آنجا که طراح شهر درمی‌یابد؛ همچنان شهر را به درستی نفهمیده است. البته این کتاب، شروع این گفتمان است. پر است، از نواقصی که تنها به مدد گفت‌وگوهای رودررو تکمیل خواهد شد.

امیدوارم این کتاب مخاطبانش را پیدا کند و دغدغه‌های مشترکمان نیرویی شود که در نهایت، ما را از این از خود بیگانگی نجات دهد.

کتاب از دو بخش تشکیل شده است. در بخش اول به شرح «خودشهرنگاری» می‌پردازیم. «خودشهرنگاری» نوعی روش تحقیق کیفی است که پژوهشگر و طراح شهر را در ارتباط بی‌واسطه با فضای شهری قرار می‌دهد و بهانه‌ای می‌شود که از آتلیه‌ها خارج و در شهر جاری شود. این روش که رشته‌های خود را تماماً مدیون انسان‌شناسی و جامعه‌شناسی معاصر است، درس بزرگی برای ما سازان است. ما که کمی از رشته‌هایی چون معماری فاصله گرفته‌ایم، در بهانه‌ام، جانانه‌ای به‌سوی شهر برایمان می‌گشاید.

بخش دوم کتاب گزیده‌ای از تمرین خودشهرنگاری نویسنده در کنار میدان توپخانه است که در قالب پایان‌نامه تحصیلی‌ام در دانشگاه تهران انجام شده است. تمرینی که در آن طی یک ارتباط بی‌واسطه با میدان، سعی کردم با لایه‌های پنهان زندگی شهر آن ارتباط بی‌واسطه‌ای برقرار کنم. جایی که در توپخانه جاری شدم و آن‌هم در پاسخ در من جاری شد. بخش دوم کتاب روایت این جاری شدن‌هاست.

محمد نوریپور